

УДК 811.161.2'243'342.2'42:37.02.016

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2026.45.2.39>**РОЗВИТОК НАВИЧОК ЧИТАННЯ В КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ЯК ІНОЗЕМНОЇ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕМИ «ЗДОРОВ'Я»)****DEVELOPMENT OF READING SKILLS IN THE COURSE OF UKRAINIAN
AS A FOREIGN LANGUAGE («ON THE TOPIC «HEALTH»)****Фарина Н.Г.,***orcid.org/0000-0002-4432-9495**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри українського прикладного мовознавства
Львівського національного університету імені Івана Франка***Чаплинська Х.В.,***orcid.org/0009-0004-2966-7092**студент I курсу магістратури факультету української та іноземної філології
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

У статті досліджено особливості формування навичок читати в контексті комунікативної теми «Здоров'я» у курсі української мови як іноземної (рівні А1–А2). Згідно зі стандартом державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні володіння А1–С2», тема «Здоров'я» – одна з обов'язкових для всіх початківців. Аналіз здійснено на матеріалі підручників рівнів А1–А2 («Крок 1» О. Туркевич та О. Палінської, «Яблуко» М. Бурак та «Українська для іноземців» А. Чистякової), які призначені для всіх охочих вивчати українську мову.

Формування навичок читання забезпечує розуміння письмової мови, розширення словникового запасу та закріплення граматичних структур. Для вивчення теми «Здоров'я» доцільно використовувати ознайомлювальне та пошукове читання. Перший вид допоможе навчити студентів швидко ознайомлюватися з великим обсягом інформації, не затримуючись над аналізом невідомих слів та конструкцій. Другий вид сприятиме формуванню навичок пошуку потрібної інформації. Читаючи, студенти можуть знайомитися з різними автентичними текстами: статтями, інструкціями, дописами в соцмережах діалогами лікаря та пацієнта. Для вивчення теми «Здоров'я» в аудиторії з нефахівцями на початковому рівні важливо використовувати короткі тексти, які максимально наближені до реальних ситуацій спілкування. Тому серед запропонованих типів текстів для рівнів А1–А2 найбільш доцільними є інструкції від лікаря, короткі діалоги чи дописи на тему «Здоров'я». Це дозволить продемонструвати функціонування цієї групи лексики та специфічних граматичних структур на практиці, а надалі – сприятиме розвитку комунікативних вмінь, адже види мовленнєвої діяльності не існують ізольовано. На основі теоретичних досліджень та аналізу наявних у підручниках матеріалів запропоновано триетапну систему вправ (передтекстові, текстові та післятекстові) для початкового рівня.

Ключові слова: читання, види читання, комунікативна тема, методика викладання української мови як іноземної, види мовленнєвої діяльності, текст.

The article examines the development of reading skills within the communicative topic «Health» in the course of Ukrainian as a Foreign Language (levels A1–A2). According to the State Standard for Ukrainian as a Foreign Language («Ukrainian as a Foreign Language. Proficiency Levels A1–C2»), the topic «Health» is mandatory for beginner learners. The analysis is based on A1–A2 textbooks («Step 1» by O. Turkevych and O. Palinska, «Yabluko» by M. Burak, and «Ukrainian for Foreigners» by A. Chystyakova), designed for beginner learners of Ukrainian.

The development of reading skills ensures comprehension of written texts, vocabulary expansion, and consolidation of grammatical structures. In teaching the topic «Health» it is advisable to use skimming and scanning strategies. Skimming enables students to quickly familiarize themselves with a large amount of information without focusing on unfamiliar words and structures, while scanning develops the ability to locate specific information. When working with this topic, students may engage with various authentic texts, including articles, instructions, social media posts, and doctor–patient dialogues. For beginner non-specialist learners, it is important to use short texts that closely reflect real-life communication. Therefore, for levels A1–A2, the most appropriate materials include medical instructions, short dialogues, and thematic social media posts. This approach demonstrates the practical functioning of relevant vocabulary and grammatical structures and contributes to the development of communicative competence, as language skills do not function in isolation. Based on the theoretical research and textbook analysis, the article proposes a three-stage system of exercises (pre-reading, while-reading, and post-reading) for beginner learners.

Key words: reading skills, types of reading, communicative topic, methodology of teaching Ukrainian as a foreign language, language skills, text.

Постановка проблеми. Читання є невід'ємним елементом самостійного навчання та орієнтації в інформаційному просторі. Уміння читати й розуміти тексти медичного спрямування, такі як

інструкції до ліків, рекомендації лікаря, інформаційні матеріали про здоровий спосіб життя, дозволяє іноземцям отримувати важливу інформацію, яка допомагає зберегти власне здоров'я. Читання

як вид мовленнєвої діяльності також сприяє розширенню словникового запасу та поглибленню знань про українські медичні реалії.

Аналіз останніх досліджень. Читання у своїх працях аналізують Л. Гайдук [3], Л. Кужелева [3], Л. Богиня [1], Н. Станкевич [9, 10], С. Скальська [1], Л. Трусова [1], А. Чистякова [11] та інші. Л. Дмитрук вважає, що «читання – це ключовий вид рецептивної мовленнєвої діяльності, що полягає у декодуванні графічних символів для формування мисленневих образів» [4, с. 19]. Л. В. Богиня [1] вказує, що читання як навчальний процес охоплює три основні етапи: передтекстовий, текстовий і післятекстовий. Передтекстовий етап створює умови для розуміння тексту, текстовий забезпечує перевірку його осмислення, а післятекстовий – аналіз і оцінку прочитаного.

Є різні види читання. Проаналізувавши праці Н. Станкевич [9], І. Кочан, Н. Захлюпаной [6], О. Яреми [13], І. Дроздової [5] та інших дослідників, ми визначили ключові характеристики усіх видів читання. Переглядове читання слугує для швидкого ознайомлення з текстом, визначення його теми, головних питань та оцінки доцільності подальшого читання. Ознайомлювальне читання спрямоване на розуміння основного змісту тексту. У методиці викладання іноземної мови воно має особливе значення, оскільки допомагає студентам опрацювати великі обсяги автентичних текстів швидким темпом (середня швидкість – 150 слів за хвилину). Вивчальне читання – найглибший рівень роботи з текстом, що передбачає повне та точне розуміння інформації (100%) з метою її подальшого використання у навчанні або професійній діяльності. Пошукове читання – це один із видів читання, що полягає в швидкому перегляді тексту з метою знайти конкретну інформацію.

Уважаємо, що для теми «Здоров'я» для нефакхівців доцільно використовувати ознайомлювальне та пошукове читання. Ознайомлювальне читання допомагає студентам швидко зрозуміти основний зміст текстів медичного спрямування, а пошукове – знайти конкретну інформацію. Це особливо доцільно, коли потрібні факти або дані серед великого обсягу тексту, наприклад, у медичних інструкціях.

Важливо, щоб текст відповідав мовному рівню студентів. Для рівнів А1–А2 тексти повинні містити зрозумілу лексику, прості граматичні конструкції та мати чітку структуру. Надто складні або перенасичені новими словами тексти можуть демотивувати студентів, викликати труднощі в розумінні та знижувати ефективність навчання. Особливої уваги потребує відбір текстів, адже ця

тематика охоплює широкий спектр питань: від особистої гігієни та здорового способу життя до профілактики захворювань і невідкладної медичної допомоги, особливо під час війни.

Для теми «Здоров'я» можна використовувати різні види текстів: інформаційні статті та науково-популярні тексти (це основні жанри для передачі конкретної та достовірної інформації про здоров'я); інструкції (цей жанр допомагає сформувати практичні навички пошуку інформації); інтерв'ю з експертами -лікарями (такий формат текстів дозволяє студентам ознайомитися з мовою професіоналів і спостерігати за тим, як подають медичні рекомендації чи дослідження в доступній формі); дописи у соцмережах на тему здоров'я (це більш неформальні тексти, які можуть бути спрямовані на мотивацію до здорового способу життя або на пропаганду певних звичок. Блоги – це відмінний ресурс для навчання не тільки мови, але й для розвитку навичок адаптації до сучасних джерел інформації).

Серед запропонованих типів текстів для рівнів А1–А2 найбільш доцільними є інструкції від лікаря та дописи на тему здорового способу життя. Для інструкцій характерна чітка структура, прості мовні конструкції та зрозуміле лексичне наповнення. Робота з такими текстами сприяє формуванню практичних мовленневих навичок, активізує лексику й допомагає студентам закріпити вміння читати і розуміти короткі інструктивні повідомлення. Дописи про здоров'я зазвичай пишуть доступною мовою та у неформальному стилі викладу. Читання дописів допомагає студентам розвивати навички сприйняття простого автентичного тексту.

Згідно з трьома стадіями роботи з текстом, вправи діляться на передтекстові, текстові та післятекстові завдання, що відображають логіку формування навичок читання. Передтекстові вправи покликані активізувати лексичні знання, усунути потенційні мовні та змістові труднощі, а також налаштувати студентів на осмислену рецепцію. Текстові завдання орієнтовані на цілеспрямоване сприйняття змісту, тоді як післятекстові – на перевірку глибини розуміння, розвиток умінь інтерпретації та мовленнєвої активності.

Вивчення теми «Здоров'я» в аспекті розвитку навичок читання не було предметом окремого дослідження. **Мета статті** – проаналізувати навчальний матеріал з теми «Здоров'я» в аспекті розвитку умінь і навичок читати в підручниках з УМІ на рівнях А1–А2, а також розробити систему вправ для роботи зі студентами-іноземцями.

Виклад основного матеріалу. Для аналізу завдань з читання на тему «Здоров'я» ми обрали підручники «Крок 1» О. Палінської, О. Туркевич [7], «Яблуко» М. Бурак [2] та «Українська для іноземців» А. Чистякової [12] для початкового рівня.

У навчальному посібнику «Крок 1» подано адаптовані тексти, що моделюють типові побутові та комунікативні ситуації, зокрема й ті, що тематично пов'язані зі здоров'ям (*відвідування поліклініки, спілкування в аптеці* тощо). Є дотекстові завдання, які готують студентів до читання: це лексичні вправи, ілюстрації, запитання на прогнозування змісту. Текстовий матеріал тісно пов'язаний із граматичним компонентом: після прочитання студенти ознайомлюються з конструкціями, які були використані в діалозі. Такий інтегрований підхід сприяє одночасному розвитку граматичної та рецептивної компетенцій. Післятекстові вправи здебільшого обмежуються завданнями (*«Дайте відповідь на запитання»*). Однак також трапляються вправи, спрямовані на інтерпретацію прочитаного (наприклад, *«Прочитайте текст. Розкажіть про свої емоції»* [7, с.70]). Завдань на оцінювання чи на творче осмислення бракує. Таким чином, переважають вправи на рівні репродуктивного відтворення змісту, що не стимулює глибшого аналізу прочитаного.

У підручнику «Яблуко» тема «Здоров'я» не винесена в окремий розділ, що ускладнює цілеспрямовану й системну роботу з нею. В окремих уроках трапляються тексти, дотичні до відповідної лексичної тематики, однак їх представлено фрагментарно (наприклад, *«Прочитайте текст. Подивіться на фотографії у вправі 5 і спробуйте за рисами обличчя описати характер людей»* [2, с. 150]). Водночас слід зазначити, що відсутні передтекстові та текстові вправи до нашої теми, що ускладнює застосування повного методичного циклу читання. Учитель має самостійно розробляти відповідну систему завдань до матеріалів, аби забезпечити ефективну роботу з ним.

Посібник «Українська для іноземців» зорієнтований на формування мовленнєвих навичок у всіх видах мовленнєвої діяльності, зокрема й читання. У межах теми «Здоров'я» подано кілька діалогів, до яких додають завдання (*«Прочитайте діалоги та складіть власний за зразком»* [12, с. 384], *«Прочитайте, напишіть, перекладіть нові слова»* [12, с. 378]).

Такі вправи містять елементи текстових і післятекстових завдань, поєднуючи рецепцію та мовленнєву активність. Водночас у підручнику немає системних передтекстових завдань: не подано

вправ на актуалізацію лексичних знань, зняття мовленнєвих бар'єрів або розвиток навичок прогнозування, що ускладнює розуміння тексту студентам початкового рівня.

Аналіз засвідчує, що в більшості підручників реалізовано лише окремі компоненти триетапної структури роботи з текстом. Найчастіше автори подають текстові та післятекстові вправи, причому останні, як правило, є репродуктивними. Передтекстові завдання або відсутні зовсім, або трапляються епізодично. Триетапний підхід найбільш чітко простежується у підручнику «Крок 1». Інші посібники потребують доповнення системою вправ, що забезпечувала б поетапну роботу з текстом: до, під час і після читання. Для створення ефективних вправ важливо враховувати лексичний матеріал, який мають використовувати іноземці. У стандарті вказано, що студенти мають вміти читати короткі оголошення, написи, інструкції, приватні повідомлення (наприклад, *смс із нагадуванням про прийом*); витяг необхідної інформації з реклам, довідок, меню, рецептів, аптечних брошур. Враховуючи викладені вище теоретичні аспекти та практичний огляд завдань для вивчення теми «Здоров'я», пропонуємо приклади вправ на розвиток навичок читання на початковому етапі.

Завдання 1. Подумайте, які слова у вас асоціюються зі словом здоров'я. Напишіть 5 слів. Наприклад: їжа, спорт, сон, вода, лікар

Мета такої вправи – активізувати попередні знання студентів, підготувати їх до теми читання. Вправа сприяє розвитку лексичних навичок, створенню тематичного поля навколо комунікативної теми «Здоров'я», а також формує установку на сприйняття тексту.

Завдання 2. Прочитайте заголовок до тексту. Як ви думаєте, що робить Олена, щоб бути здоровою? Напишіть 2–3 речення.

Вправа розвиває навичку прогнозування змісту тексту за заголовком, що є важливою стратегією читання. Студенти тренують уміння будувати гіпотези, актуалізують лексико-граматичні структури, пов'язані з темою «Здоров'я».

Завдання 3. Прочитайте текст і скажіть, правда чи неправда.

Корисні звички Олени

Олена прокидається о сьомій годині ранку. Вона робить зарядку і п'є склянку води. Потім снідає – їсть кашу та п'є чай. Олена працює в офісі, але кожні дві години вона виходить на коротку прогулянку. В обід вона їсть салат, суп і п'є воду. Увечері Олена не дивиться телевізор довго. Вона читає книжку або слухає музику. Олена лягає

спати не пізно. Вона говорить: «Я хочу бути здоровою, тому маю корисні звички!»

1. Олена п'є каву вранці.
2. Вона працює в лікарні.
3. В обід вона їсть суп.
4. Увечері вона дивиться телевізор довго.
5. Олена бігає ввечері.

Текст адаптований для рівня А1 (короткі речення, проста граматика, знайома лексика). Завдання правда/неправда розвиває навички детального розуміння прочитаного.

Завдання 4. Дайте відповіді на питання.

1. Коли прокидається Олена?
2. Що вона їсть на сніданок?
3. Де працює Олена?
4. Що вона робить кожні дві години?
5. Що вона робить увечері?

Вправа спрямована на розвиток навичок детального читання. Студенти вчаться знаходити в тексті конкретну інформацію та правильно формулювати відповіді простими реченнями.

Завдання 5. Прочитайте діалог. Виберіть заголовок, який найкраще підходить: А) У стоматолога; Б) У реєстратури; В) У поліклініці; Г) В аптеці.

Лікар: Добрий день! Сідайте, будь ласка. Що у вас болить?

Пацієнт: Добрий день, лікарю. Болить голова і горло, я погано сплю.

Лікар: Ви міряли температуру?

Пацієнт: Так, учора була 38,2.

Лікар: Ви кашляєте? Маєте нежить?

Пацієнт: Так, є і кашель, і нежить.

Лікар: Добре, я вас послухаю та зроблю тест. (пауза)

Так, у вас грип. Вам потрібно відпочивати.

Пацієнт: А я можу йти в університет? У мене завтра контрольна.

Лікар: Ні, не можна. Треба бути вдома 3–4 дні. Я напишу вам ліки.

Пацієнт: Добре. Дякую.

Лікар: Одужуйте швидше!

Вправа тренує глобальне розуміння діалогу, допомагає учням орієнтуватися в типових комунікативних ситуаціях, пов'язаних із темою здоров'я. У діалозі також подано живу розмовну лексику.

Завдання 6. Прочитайте речення. Позначте: Т (так) або Н (ні)

1. Пацієнт добре спить.
2. У нього немає температури.
3. Пацієнт має кашель і нежить.
4. Лікар дозволяє йому йти в університет.
5. Лікар дає йому ліки.

Завдання перевіряє розуміння змісту прочитаного діалогу, формує вміння знаходити фактичну інформацію. Добре працює на розвиток уважності та закріплення активної лексики.

Завдання 8. Прочитайте текст. Позначте правильну відповідь.

Що робити, коли ти хворієш

Коли людина хворіє, їй треба відпочивати. Важливо пити багато води або чаю з лимоном чи з малиною. Не можна їсти холодної їжі. Краще їсти суп або кашу. Добре допомагають мед і лимон. Коли є температура, не можна йти на роботу чи в університет. Треба залишатися вдома. Також важливо спати 8–9 годин. Коли людина почувується дуже погано – треба йти до лікаря.

1) Коли хворієш, треба:

А) сидіти в телефоні; В) багато працювати; С) лежати в ліжку

2) Що краще пити? А) воду з лимоном; В) чай з лимоном; С) каву з молоком

3) Коли треба йти до лікаря?

А) коли Ви захворіли; В) коли Вам стало краще; С) коли Ви захочете.

Вправа спрямована на розвиток навичок вибіркового читання. Студенти вчаться знаходити інформацію, потрібну для виконання конкретного завдання. Питання-варіанти допомагають тренувати розпізнавання ключових ідей.

Завдання 9. Прочитайте тексти. Доберіть до кожного тексту правильний заголовок.

Заголовки (А–Е): А) Корисні звички; В) Біль у горлі; С) Шкідливі звички; D) У лікаря; Е) Сніданок для енергії.

Текст 1. Коли я прокидаюся, я роблю зарядку. Потім умиваюся і п'ю склянку води. Я гуляю на свіжому повітрі кожного дня. Це допомагає мені бути здоровим.

Текст 2. Учора мене боліло горло. Я пив чай з медом і лимоном. Я не говорив багато і не їв холодної їжі. Сьогодні мені вже краще.

Текст 3. Я завжди снідаю. Найбільше я люблю кашу з фруктами. Після сніданку я маю багато енергії для навчання і спорту.

Текст 4. Сьогодні я був у поліклініці. Я сказав лікареві, що у мене болить живіт та висока температура. Він порадив відпочити, пити воду і виписав ліки.

Текст 5. Я дуже люблю шоколад і чіпси, але не їм їх щодня. Це шкідлива їжа. Я їм такі продукти тільки у свято або на вечірці.

Вправа формує навички розуміння загальної ідеї тексту. Студенти вчаться узагальнювати зміст коротких повідомлень, розвивають критичне мислення.

Інтерактивні методи, такі як рольові ігри або проєктна діяльність, дозволяють поєднати читання з іншими видами мовленнєвої діяльності. Наприклад, під час виконання проєктів студенти можуть аналізувати тексти, представляти свої висновки та обговорювати їх у групах. Це сприяє не лише розумінню тексту, але й розвитку критичного мислення, уміння працювати в команді та вдосконаленню мовленнєвих навичок.

Висновки. Отже, читання є важливим інструментом у формуванні комунікативної компетенції.

Його ефективне навчання залежить від правильного добору методик, використання сучасних технологій та інтеграції автентичних матеріалів у навчальний процес. Запропоновані вправи для читання на тему «Здоров'я» забезпечують поступовий перехід від відтворення мовного матеріалу до самостійного створення висловлювань, сприяють розширенню словникового запасу й удосконаленню граматичних умінь. Завдяки цьому студенти не лише опановують мову, але й отримують практичні навички для її використання в реальних життєвих ситуаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Богиня Л. В., Скальська С. А., Трусова Л. В. Навчання читання як виду мовленнєвої діяльності іноземних студентів на підготовчому відділенні. *Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні* : матеріали навч.- наук. конф. з міжнар. участю. Полтава. 2019. С. 24–25.
2. Бурак М. «Яблуко»: підручник з української мови як іноземної (базовий рівень). Львів: Видавництво УКУ. 2015. 268 с.
3. Гайдук Л. П., Кужелева Л. М. Читання як вид мовленнєвої діяльності під час вивчення української мови як іноземної. *Новітні педагогічні технології у викладанні мов іноземним студентам*: матеріали Міжнар. наук.-метод. семінару. Харків. 2020. С. 42–45.
4. Дмитрук Л. А. Основні види мовленнєвої діяльності як структурні складники інтеграції навчально-пізнавальної та самоосвітньої діяльності студентів вищого педагогічного навчального закладу. *Наукові записки центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Кривий Ріг, 2017. С. 18–23.
5. Дроздова І. П. Професійний інтерес до змісту текстів за фахом як фактор підвищення ефективності викладання української мови. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі*: зб. наук. праць. Харків, 2009. Вип. 14. С. 65–74.
6. Кочан І. М., Захлюпана Н. М. Словник-довідник із методики викладання української мови. Вісник Держ. ун-ту «Львівська політехніка». *Серія «Проблеми української термінології»*: матер. 6-ї Міжн. наук. конф. СловоСвіт 2000. С. 255–288.
7. Палінська О., Туркевич О. Крок 1 (рівень А1 – А2). Українська мова як іноземна: книга для студента. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2014. 104 с.
8. Стандарт державної мови «Українська мова як іноземна: рівні володіння А1–С2» / за ред. Д. В. Мазурик. Київ, 2024. 139 с.
9. Станкевич Н. І. Види читання в курсі української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. праць. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. Вип. 8. С. 186–193.
10. Станкевич Н. І. Українська мова як іноземна: методика навчання видів мовленнєвої діяльності. Львів. 2022. 183 с.
11. Чистякова А. Б. Організація навчання читання іноземців на заняттях з мови у вищому навчальному закладі. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. Харків, 2012. С. 212–222.
12. Чистякова А. Б. Українська мова для іноземців: підручник для іноземних студентів вищих навчальних закладів. Харків, 2009. 522 с.
13. Ярема О. В. Взаємозв'язок різних видів читання у навчальному процесі. *Проблеми лінгвістики науково-технічного і художнього тексту та питання лінгвометодики*: зб. наук. праць. Львів, 2001. С. 36–38.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 24.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026